

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

PUGNA PRO PATRIA.

ANY I.

NUM. 37.

LA CATALUNYA QUE VOLÉM.—«Lluire, ni dominada, ni dominadora y respectada d' les regíons germanas —Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa... Acullit com a propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, á fer lleys y á juzgar, cada hú á casa seva, que prou hi té que fer pera enténdeshi. Els empleats de la terra y pochs, actius y intelligents.—Ennobuida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolas, tornadas a son esser: obradors d' avensos de la ciència y planter de filòsophs y jurists. A fora la ensopida rutina...—Inúnicament unida á la vella Catalunya, gloriosa en sa història y tradicional en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repoplades las montanyas per grans boscos, tressant pels singles els corredors enginyos moderns, rayent del terrer y de las minas els fruits y minerals. Las aguas de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginyos del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill legitím del antic criat en els avensos actuals. Voltar las vellas poblacions històricas de populoses y amplias ciutats modernes.—Ports oberts als productes de tots llochs; asegurats ab tractes d' una nació sèria; veure al potentat ab afan de ser estimat y útil a la Patria y al obrir intervhient en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca...—Volém deixar á nostres fils aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Per obtenirho tenim lo precis: Força, riquesa y intel·ligència. Reprimim el vici del egoisme y exaltém la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria.»—LLUÍS DOMÈNECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes.

0'50

Fora semestre.

3'00

DIRECCIÓN Y REDACCIÓN

Carrer del Parc, N.º 8.

Tortosa 20 Setembre de 1903.

La Redacció no fa seus los conceptes ni contenuts dels articles firmats ó copiats.

SANTORAL

Diumenge 20 XVI Los Dolors glòriosos de Ntra. Sra., S. Eustaquio y comps. mrs.—Jubileu en lo Bon Succés.—Dilluns 21 (Antes f) S. Mateu apóstol y evangelista y santa Igènia vg.—Dimarts 22 San Maurici y companys mrs.—Dimecres 23 (Avans f) Sta. Tecla v. m. y s. Lino p. m. (X Tarragona.)—Dij. 24 NTRA. SEÑORA DE LA MERCE y lo Beato Dalmau Monner cf. (X bisbat Barcelon.)—Abs. gen. Mercé.—Gala ab unit. per sant de S. A. R. D.ª María de las Merces Príncipesa d' Asturias.)—Divendres 25 santa Maria de Cervelló, (v. del Socós.)—Disapte 26 S. Cebriá mr. y sta. Justina vg. mr. —

Lo que hauríe fet jo

Si durant la meva vida ó densà que tinch us de rahó, hagués dit alguna vegada soc republicà, pot esser hauríe fet com altres que s' ho diuhen pera no dirse carlí, pot esser ho hauríe dit, com altres n' hi han, refiats en que dins de la república conseguirán las seves aspiracions y desitjos que res tenen d' envejable, pot esser m' ho hauríe dit després de sospesar las ventatjas d' aquesta ab los inconvenients del régimen actual. Desd' are, donch per segur, m' hauríe dit republicà després d' haberme fet càrrec de lo que es la república, veritat, y hauríe fet mes: haventhi alguns que tan l' estimayan que fins volián ficársela á la butxaca, trajada á la seva manera, hauríe fet un estudi detingut del tratjo y quin l' esqueya millor y pera no confondrem, hauríe afegit á la paraula república de 'n Pere, de 'n Pau ó de 'n Berenguer.

Are be, com que desde petit he donat la preferència á los arrendaments cotats pera maJOR llibertat, aixó fa que m' hauríe dit republicà federal ó autonomista, sistema tan dignament sustentat per el janyay prou plorat patrici en Francisco Pi y Margall.

Sí, republicà autònoma m' hauríe dit, per entendre que,

pagat lo tribut estipulat al Estat, quedavan lliures los municipis, sempre subjectes á la lley, de fer lo presupost anyal de gastos interior de la manera mes adequada al conjunt dels vehins, ben al revés d' are, tan embolican que fa fort, que molts alcaldes no saben com exirne, sort tenen alguns pobles que de tan en quan, se veuen favorescuts per la visita que los hi fa algun alt personatge, que nosaltres ne diem plantons, que los hi ensenyana la credencial y paga que's ga ta. Si antes hagués dit soch republicà federal ó autonomista, avuy ho repetiria ben fort que també hauríe sentit la fresa que, ab tanta intensitat zumbaba l' costat meu y que avuy ja tot ho trontolla, moguda per aquella colla de bons patricis catalans, ab lo nom de catalanistas, cansats de portar la creu del ultratje centralista i coll, anavan escampant lo crit de "desperata ferro," per tots los àmbits de la terra catalana.

Si, los hauríe sentit y una volta convensut de qui eren persuadit de que volián y volen avuy ab mes dalé que Catalunya siga autònoma y que pel assolirho cridavan á tots los catalans sense fer cap mena de distinció, sense que abdiqessin de le seve idea, llavors jo hauríe rumiat prou y si d' aquí n' hagués tret que units los catalans ho podríem exigir, com no ho dupto, ja que l' unió fa la forsa, ben de pressa m' hauríe dit catalanista, y com á tal trevallaria pera la autònoma de Catalunya y com á republicà federal trevallaria pera portar la república á Espanya; dos coses que al meu entendre caben dintre de una mateixa persona.

Si per casualitat m' hagués dit republicà sols y exclusivament perlos beneficis que 'ns reportaria á tots en general, hauríe fet lo calcul següent: los catalanistas volen també millorar la situació de Catalunya, dintre d' Espanya, desitan y tot que les demés regions los imitin pera esser d' ells, no he pas de deixar d' esser republicà, donch nomedich també catalanista yg si mentres hi tant procurém l' unió de los espanyols pera implantar la república á Espan-

ya, ens sabém unir antes los catalans y exigim del govern actual la reivindicació de nostra personalitat y drets, com si diguessim la mes masclle autònoma, res hauré perdut, al contrari, lograt un any, un mes, una setmana, un sol dia mes aviat, millor y més merít per tots.

Aixó es lo que jo hauríe fet com á republicà, ben al revés d' aquells que, obcecats ab la república, no s' han pres tan siquiera la molestia de coneixels y inconscientment hi diuhen atrassats, reaccionaris y no sé que més; fins n'hi han que diuhen, y no son noys diheus, los catalanistas, republicans y sereu autònoms.

contestánsoli y avuy ho repeixeix pera que los hi serveix d' exemple: si dependis sols de los catalanistas lo portar la república á Espanya, republicans ens diriam y aixís mateix ens diriam carlins, si dependis de nosaltres portar per rey d' Espanya á en Carles, con tal de que tant la una com l' altre ens cedis l' autonomia y acabo dihent: avuy son molts los republicans, que pensant com hauríe pensat jo, se diuhen catalanistas per tot arreu.

Joseph Gallostra.

De regionalisme

III

Demostrar ja lo perniciós que resulta en la ilustració y cultura del poble, el mal us de la llengua castellana a les escoles, quasi be no 'ns cal afigir res més pera provar que l' us d' aqueixa mateixa llengua en els periódichs en els llibres y en tota mena de publicacions de caràcter popular també resulta perniciósissim pera la dita ilustració y cultura.

Ab tot ne volém dir quatre mots, may sia sinó pera parlar del us del castellà en els periódichs escrits per catalans, llegits per catalans y publicats a Catalunya.

Es un fet qu' avuy gran part del poble la poca ilustració qu' adquereix ho deu al periódic; aquest es una arma poderosissima pera l' tal objecte; així ho comprenen els pobles avançats en tots els rams de l' acti-

vitat humana, qui han fet del periodisme una escola la més apte pera esbandir arreu y de presa tots els avensos de la ciència, y a més si han fet la palanca pera alsepremar la opinó del poble y dirigirla en bé del seu mateix bon governament y com á medi pera donar a coneixer les seves aspiracions y imposarles.

Es veritat que l' periodisme es una espasa de dos fils; que lo mateix pot contribuir en bé del poble com en mal, en aquet darrer cas quan s' usa pera afagar males passions, solucions altament descabellades, ó be otacaf el principi del dret y de la justicia. Mes en aquest sentit

questió aquesta d' aspecte moral, mes no sociològic y polític, qu' es el nostre assumptu en sols de los catalanistas lo portar la república á Espanya, republicans ens diriam y aixís mateix ens diriam carlins, si dependis de nosaltres portar per rey d' Espanya á en Carles, con tal de que tant la una com l' altre ens cedis l' autonomia y acabo dihent: avuy son molts los republicans, que pensant com hauríe pensat jo, se diuhen catalanistas per tot arreu.

Tornant, donchs, a sols y vista ja la desventatje del us del castellà en relació al català a les escoles, cal ficsarnos que totes les causes del esmentat desventatje tambe 's troben en el terrer del periodisme, en perjudici de la ilustració y del progrés del poble. Quan els noys son surtits de la escola, ab la poca ensenyansa práctica qu' han rebuda y en castellà, es troben ignorants a tot serho en el tecnicisme d' aquesta llengua; les quantes frases de rutina s' olvidan y si s' recordan, gracias a la influencia de la lectura d' algun periòdic, es pera confondreles y barrejarles de mala manera, per dent el sentit aquí y allá y acabant ab festiguejarse y per aborir la lectura en absolut, esdevindint que noys qu' han frequentada la escola fins als 12 anys acaban per fersse seva aquella frase burriscal que s' hauríe de desterrar del nostre poble, referintse á les lletres: el negre 'm fa por.'

En cambi posém la cosa al revés; figuremos qnansevol noy, d' un talent regular, que després d' aver après als primers coneixements de la escola elemental en català, en sa propia llengua, ab la que pensa y parla, reb la demés ilustració per medi del periódich y la lectura d' algun qu' altre llibre, escrit en la mateixa llengua. Aquest noy, avesat a escriure y llegir com pensa des de la escola, mes tart els de

més coneixements que pugui adquirir en el camp de les lletres ó sia del periodisme li seran molt, assequibles, facilment la lectura l' interesserà y li mourà la intel·ligència, despartantli noves idees que sabrà lligar ab las que llegeix, ja qu' aquestes li son inculcades sens el destorb d' una terminologia desconeguda ó almenys estranya, y se li enmotllan á la intel·ligència ab el mateix modo de sentir y expresar seu.

Hem de fer notar que tot lo dit sois se refereix als noys de la escola primària, aquells que després d' haverla freqüentada fins als 12 ó 15 anys, després han d' entrar el nou camp de la vida, anot han a aprendre ha trevallar pera guanyar-se el pa ab sa suhor y a esser homes. Naturalment que tot lo dit no ésdevé igual als noys que després de la primera ensenyansa ingressan als estudis majors pera seguir una carrera; aquest ab el temps, a copia d' esforços que s' podrian y deurián molt ben estalviar, ja l' arriban á coneixer de gratò per forsa la llengua castellana; mes no per això l' coneixement d' aquesta llengua ls hi fa més accessibles els coneixements qu' han d' adquirir en llur carrera literaria; si no que ls hi esdevé bona cosa pareguda als noys de primera ensenyansa esmentats; continuament en sos estudis, el lligar y deslligar les idees han de passar pel llur cap sota l' pes feixuc de la traducció, cosa que s' verifica tot depressa quan jahí ha habitut, prò qu' al expressarles, no pot pas ferse ab la mateixa rapidesa, y expontaneitat perque molts cops mancan paraules y casi be manca l' sentir intens y expressiu de la idea que s' ha introduït en la intel·ligència, contrariant la naturalesa de la pensa que te una idiosincracia ben revesa sino del tot al de la llengua que serveix de medi d' introducció.

Ens hem allargat massa y continuarem, si Deu ho vol, en altre article parlant dels periódichs en relació baix l' aspecte polític.

J. Jordà.

El egoisme dels catalans

Lo celebre rotatiu *El Imparcial* que tan malamen havia parlat del catalanisme fà pocs dies ha publicat un article que deixém en castellà per no cambari paraulas que podrían creures han sigut mal traduïdes; diu exis.

"Ninguna actualidad periodística tan interesante como este viaje de unos cuantos españoles, que por iniciativa propia, con medios propios, sin pedirle al Estado el más pequeño auxilio, se lanzan á una Empresa que el Estado mismo ó el Gobierno, por medio de sus representantes diplomáticos ó consulares debiera haber acometido, ó por lo menos preparado hace mucho tiempo."

Pues existe, indudablemente la tendencia de sacudir el apego del Gobierno y de obrar por cuenta propia.

Por esto se afirma, y con razón, que el renacimiento industrial que se nota en varias provincias de España, no sólo no se debe á los gobiernos, sino que se realiza á pesar de los gobiernos mismos.

Hay un país lleno de confianza en sí mismo, dispuesto á saltar por encima de las trabas de la rutina y de los viejos moldes.

Y esta tendencia de rehuir la acción del Estado, ese alcance de la espontaneidad de las ideas, existe; hay gente, en efecto, que rechaza los antiguos moldes.

Ocultarlo ha sido siempre la tendencia de los gobiernos, na excusar su falta de iniciativas.

Siempre que les ha convenido, han declarado al país sin pulso y sin estímulos.

Aquí lo que permanece estacionario, lo que no ofrece enmienda, lo momificado y lo infecundo, no es la masa tan despreciada siempre, la que inspiraba soberano desdén á Cánovas del Castillo: son los organismos directores, los instrumentos del poder los que se petrifican.

Ellos están sin pulso, ellos no acierten á recoger el movimiento de la masa que se agita.

Ellos son los que malograron la aproximación de los elementos neutros á la política, intentada por la Unión Nacional.

Ellos los que entregan á la represión y á la fuerza las verdaderas iniciativas del país secuestran las garantías constitucionales, porque hallan á los pueblos mal dispuestos á seguirles.

Ellos son los que desoyen á los elementos verdaderamente conservadores del país que pidien á voz en grito garantías para la producción, para el comercio, para la riqueza pública, ansiosa de nacionalizarse para que no la acapare el extranjero.

La verdadera momia es la España oficial.

La nota más interesante de este sentimiento nacional, libre de toda traba, desentendiéndose de todo apoyo, dispuesto á no marchar al compás del Estado, es el viaje de

estos comisionados catalanes, que ofrecen el testimonio eloquente de declararse embajadores no de una provincia, si no de la patria entera.

Ellos representan á esta España sometida que comienza á rebelarse contra la esclavitud. Esta España les aplaude y anima á esta embajada porque vé que quizás está en ella nuestra última esperanza.

En honor d' en Verdaguer

Lo gran poeta mossen Jacinto Verdaguer no es sols una gloria pera Catalunya; es també una gloria pera lo mon. Vegis sino lo que d' ell fou dit per un gran escriptor francés, en Agusti Vassal, en lo Congrés Marial que tingué lloch á Fribourg (Suissa).

Com el Dante d'Italia, ve'l Dante de Catalunya á trucar las portas del Congrés Marial de Fribourg.

Mossen Jacinto Verdaguer, honor y gloria de la lliteratura catalana, es mort; tot Espanya l' plora, més l' autor de l' Atlàntida es inmortal car no ha baixat tot sencer en la tomba.

Nos deixa las obras que s' sobreuirán per sempre y que lo fan mereixedor d' un lloch distingit al costat dels més grans poetes de l' humanitat.

Lo Miquel Angel de la poesia n' ha set també lo Fa Angélico.

Lo poeta de las grans epopeyas ha set lo més sublim dels poetes misticos. Santa Teresa, Ramón Llull y en Verdaguer han seguit la mateixa vía.

Deixém qu' altres cuidin d' estudiarlo baix lo punt de vista literari, car pera fer valer sos títols al Congrés, nos bastarà dirne que lo sacerdot-poeta ha consagrat tres obras á la Reina de son cor, á la Beatriu del cel que l' encantaba com al Dante había encantat la Beatriu de la terra.

Sa enamorada es blanca com la neu del Canigó, pura com un lliri, es rosa del cel la més bella, sa perla y son rubís.

Trovador de sa hermosura pera visitar á la Verge de qui está enamorat, pujá á la Seu de las montanyas, á mitj camí del cel blau; fa que li cantin las flors, las aus, lo cel y la terra, i canten en chorus á María y ell mateix canta nit y dia la vida mia, la mia amor; ab respecte adora sa ma rosada y á sos peus trencada deixa sa arpa d' or.

Més gracies á Deu, lo gran poeta no treuca sa arpa fins après haver cantat Montserrat, lo Roser de tot l' any y Flors de Maria, obras marials de la fe y de l' amor den Verdaguer pera la Regina del cel y de la terra, qu' ell estimaba ja, quan sols tenia cinc anys; ab ellas feu pera la Verge com una corona més resplandenta que 'ls més brillants estels.

A la Verge de Montserrat qui dava joya á son cor y l' hi inspiraba tan magnífichs accents, oferi sa primera Corona d' argent; sos primers llors de poeta.

Lo recort d' aquesta Mare incomparable no l' deixa may,

y en tots sos escrits fins en sos millors poemas l' Atlàntida y l' Canigó, l' feu lloch á la Señora de son cor y pensaments.

Son últim vers fou son darrer badall.

*"Si dolça es la vida
més dolça es la mort
pels fills de María."*

Tan dolç nom canta lo gran poeta allá dalt ab los chorus celestials que glorifican la Reina del Cel.

Més callém y parli lo poeta y lo místich de qui sos derrers cantants han set per María y la Sagrada Eucaristía.

¡Los ángels en lo cel no deuen cantar millor qu' ell!

Las asociacions agrícolas alemanas

En un opúscul que acaba de publicar-se sobre els treballs y conclusiones, formulados en el XVIII Congrés agrícola alemany celebrat l' any últim en Kiel per la unió general de Asociacions agrícolas alemanas, apart de distinguts estudis de no escasa utilitat y de datos que, si be perdren molt valor al llegir-se mes enllá de las fronteras del país á que se referen jutjém dignes de tenir-se en compte una detallada estadística sobre l' desenrotillo, sempre crexent, de la cooperació en aquella nació, que prova de un modo evident la conveniencia, la necessitat de la associació en la agricultura, ab la que poden obviarse moltes de las dificultats de la neteza propietat.

De 21.000 associacions d' aquesta 16.097 se componen de agricultors, clasificades com segueix:

11.211 Caxas d' estalvi y préstams.

1.422 Sindicats de venta.

2.198 Sindicats de cultiu, consum, abonos, etc.

1.356 Asociacions de diverses classes.

La tendència á la agrupació de totes aquestes colectivitats casi ens atrevim afirmar que es general, á que d' aquestas 16.097 associacions, bastants mes de la meitat forman part de la "Unió General de Asociacions Agrícolas Alemanas."

En 1901 les associacions centrals de compra de la Unió general, adquiriren articles per valor dc 38.100,000 marcs, elevantse á o questa xifra la de 20.300.000 que sumaban les compras del any anterior.

En quant á la venda de productes agrícolas per las societats cooperativas, especialment cererls, vi, ous y ganaderia, ha sigut realment extraordinaria. Els cereals comercials, per sa mediació, se computan en set milions de quintos, que representa un valor aproximat de 55 milions de marcs.

Un dato que apuntar y tenir en compte es que aquesta activitat, en augment, de las Societats cooperativas, se tradueix en un hostilitat y oposició ruda cada dia mes manifesta de part del comers, que veu disminuir sos rendiments ab l' aproximació del productor y consumidor.

NOTICIES

Desgraciadament s' ha confirmat la notícia que dabam en nostre ultim número de la aparició de la peste bubonica á Marsella, son ja moltes las víctimas que ha ocasionat, si be qu' es confia podrá aislar-sela y per lo tan privá s' estenga per Europa—Deu ho fasi.

Lo Gobern Francés y 'ls espanyols que s' entusiasment per las lleys jacobinas francesas referens á la expulsió de las ordres religiosas inclusas las Jermanetas dels pobres, poden convencers de que l' *utilitarisme* ab que volen instituir la caritat cristiana no resulta, donq que al apareixe la bubonica á Marsella, foran portats los atacats en los hospitals civils, y las enfermeras laicas fugiren escapadas, no escoltan pera res ni 'ls ays dels malals, ni los ordeno y mando de las autoritats perque cumplisen ab son deber, veyentse los enemics de las Jermanetas obligats á demanarlos tornarin al hospital lo que no tingueren que demanar dos vegadas. Escarmentaran? Creyem que no.

La cogulla del frare se sembla molt al tricorni de la guardia civil segons la conciencia de qui els mira, encara que hi ha mols inconscients que lomateix tenen odi qu' estimen puig depenen de la voluntad dels qu' els explotan.

La Comisió Tarragonina que ha anat á Madrid va visitar al nostre païs. Quorol qui oferi fer un donatiu de las obras mes notables al Ajuntament de Tarragona.

La destrucció de las formigas y del pugó, tan enemichs de las plantas, pot ferse sempre ab grans resultats, disolguent al foch cent grams de sabó simple, ó siga de potassa, ab 1000 de agua, regantse la planta atacada. Una segona operació acaba d' extingir per complert els insectes, aparençent clar el remey.

Destinada á un dels ninhos del fossar de l' Ampolla nostre estimat amich l' escultor don Carlos Beltri ha fet una artística pedra lapidaria de marbre blanch, en la que s' hi destaca una ayrosa creu, ab dos angles, y un fris, pel voltant, de fulles prou delicades.

La novetat qu' entranya la composició ens dona lloch á felicitar ben coralment al artista y á recomanar lo seu taller als nostres llegidors.

De una manera molt cortes y ab forma molt galana contesta *El Eco de la Fusión* en una revista de teatro al retail que en lo nostre ultim número li dedicarem, no donantli consells com diu lo revister sinfentli avinen que las obras castellanas que 'n opinó d' ell se poden poner en todos lados y que nosaltres creyen sols se poden representar al igual que cualsevol altre devant de un public intelligent que las entengu i si com diu l' Autor de la revista, á Madrid no entenen las obras catalanas, en cambi

á Perpinyá si, y e. voici er servir d' argument que á Barcelona ó Catalunya entenem las castellanas y catalanas y á Madrid sols las castellanas; aixó no demostra mes que nosaltres som menos tontos qu' ells.

Abrahim ab tota l' anima los oferiments que 'ns dedica y als que estem disposats á correspondrehi també nosaltres en tota ocasio.

El Sr. D. Ignasi Balcells ha fet present al Orfeó manresà, d' una rica bandera catalana de seda, primorosament teixida á la fàbrica que 'l esmenat senyor té á Manresa.

La galanteria que 'l senyor Balcells ha tingut ab tan lloable institució de dita ciutat l' honra sobremanera, y 'l Orfeó ansiós com estava de posseir una senyera propia podrà lluirla al primer acte en que se li presenti ocasió de ferho.

La "Biblioteca Popular de L' Avenç" ha publicat lo volum 11, que conté la coneguda novel·la del eminent escriptor Narcís Oller, *L' Escanya pobre*, estudi d' una passió. Res dirém de l' obra, jutjada, per la critica favorablement ja fa un bon nombre d' anys, tan sols afegiré que 'l tomet 11 de la popular Biblioteca, es digne parió, per las inmillorables condicions tipogràfiques, dels altres que l' han precedit, y 's ven com ells al preu de 50 céntims en la llibreria de Francesc Mestre—Tortosa.

Nostra enhorabona á la Junta Permanent de la Unió Catalanista y á ne 'ls organitzadors dels mitins de Mollerusa, Cervera y Guissona per la bona llevor qu' han sembrat en la comarca de l' Urgell tant ligada avans pels cacichs á la madrilenya. No podia menos que férlos molt bon efecte á aquells catalans tan ferens la paraula entusiasta dels vers aymadors de Catalunya pels catalans.

Castelló de la Plana.—Reunits los secretaris d' Ajuntament de la província, han acordat enviar una instància al ministre de la Governació demandant la modificació de las bases del projecte del senyor Maura sobre administració municipal.

Dita instancia será entregada al senyor García Alix per una comissió que anirà expressament á Madrid.

Ha aparagut en alguns olivars de las regions del Sur y Nort respectivament de las provincias de Tarragona y Lleida, l' anomenat *fungus corrodens*, indicis dels estragos que la persistent seca ha causat en dit arbrat y que si no venen prompte plujas ab la deguda oportunitat, pot comprometre seriament la vinifica cuita d' oli.

Mossen Antoni M. Alcover,

vicari general de Palma, ha acabat aquests dies la refutació dels articles d'en Menéndez Pidal contra la nostra llengua, refutació que constituirà lo núm. 15 del "Butlletí del Diccionari de la llengua Catalana", corresponent a Abril-Octubre, quin nombre tindrà més de 350 planas y aquesta setmana s'ha acabat d'imprimir.

Lo Concill Directiu del Centre Catalanista Gracienc ha dirigit una ferma protesta al Govern turch, reclamant les llibertats que de dret li pertanyen al poble Macedònic y al enemics retrayentli l'abuse procedir dels seus subordinats, homes sense llei, que per passio practican l'extermi.

Lo setmanari de gresca "La Barretina" ha repartit uns bons als seus subscriptors mitjançan los que poden per adquirir la meytad del preu un bonich drama original de Joaquim Albenell y Vilà titulat "Entre el vici y la infamia", sen la partitura propia pera homes sols. Son fi moral lo fà recomanable.

Ha sigut nombrat metge del Hospital, D. Enrich Homedes, que desempenya lo carrech de forense fa ja una porció d'anys.

Ens ha sorprès lo referit nombrament per haberse assegurat dies enrera conforme ja diguerem temps atras en las columnas de la VEU que dita plassa se provehiria per oposició, accedit a una instancia firmada per la majoria dels metges de nostra ciutat deixant aixís de ser patrimoni dels amichs dels cacichs, y a-

cabantse per sempre la freqüència de cessantes y nombraments, com si's tractés d'un burot ó d'un sereno.

No sabem si la idea, no s'ha portat a cap per haberhi algunes dificultats de moment, ó per exigencies polítiques. En lo primer cas, desitjem veure en breu realitat un fet que dignificaria la classe médica y seria una garantia pera l'ús public; en lo segón creyem que certes coses deuen estar a sobre de las miserias de partit.

Retalls

Està vist no volem seremos que 'ls francesos. Eells fins fà poch han fet publics tots los robos, estafas, trampas, y enbolics que uns grans senyors capitanejats per una senyora han sapigut fer y ara llegim en los diaris de la Villa de l' os la segona edicio de una cosa pa rescuda, mes sembla que serà corretjida y aumentada ab esenes horripilans y mes gruixudas que las dels nostres vehins. *Viva la moral universal!!!! Abajo toda la religion positiva!!! & &*

Fá una temporada que las Nacions estrangeres fns fastejan mes de lo que solian y tot fennos l'amor nos ensenyen las dens y per lo tant convé recordar aquell adagi català que diu "tu me amanyagues y no hu solias fé ó me vols enganyá ó mas de menesté". Diem aixó perque la escuadra Ingleza ha visitat casi tots los nostres ports del Mediterrani y ara's diu los visitaran las esquadras de Fransa y dels Estats Units encara que aquesta ultima ho mirem difícil perque

encara son molt de que's recordan de Santiago y Cavite.

Del nostre confrare La Renaxensa ne copiem lo seguent recall de un article titulat *Salutació* suscrit per G. Estrany ab motiu de una excursió per los pobles y villas del Camp de Tarragona que per desgracia sos concepctes son massa veritatis que benbé poden aplicar-seals pobles de la nostra Comarca que resta ensopida y sotmesa als peus del odios caquisme. Diu axis:

Salutació

Per las vilas del Camp de Tarragona no he recullit més que tristesas; arreu lo poble m'ha pareix soterrat pel llot d'un forasterisme de mala mena que ni tant sols pera esbarjo de la vista deixa assi y allá alguna clavissa de terra fresca y xamoma, de terra ben bé catalana; tot jau ensopit baix lo poder d'una bretolada posada al servey de gent de fora casa; tot se gronxa mandrosamet al compás de fastigosas cansons que no sé pas abquina perversa intenció se van e scampant pel nostre poble; tot s'ajup a un fatidich fatalisme, precursor de las grossas y irremediables caygadas.

No hi ha caracters, no hi ha homes: gent així se governa fàcilment ab una tralla no necessitan estadistes, un rebadá y un gos d'atura ne tenen prou.

No son pas dé major talla política aquells que imposan la seva voluntat sobre aquells pobles infelissos, los que d'un percut ne fan un alcalde, encoibintli las malifetas y indignitats; los que imperan en totas las dependencias del Estat; los que fan pagar a la Provincia una carretera inutil que passa

per las portas de la seva finca, y de sa casa 'n fan quartel de la guardia civil pera que 'ls vetlli las digestions de panxa contentas; los que deixan als pobles entregats a totas las pestilencias de la bruticia, del joch de la usura y de la porno-graffa; los, en una paraula, descarats fabricants de diputats y odiosos explotadors de las miserias del nostre poble, demunt dels quals se sosté afanyosament lo corromput régim politich espadyol.

Quan aixó caygui, que ha de caure per forsa, puig un jorn ó altre passan de cap a cap dels pobles alienades de justicia que a voltas se tornan bramuls de tempestat; quan aixó 's vol qui què neixirà de sota eixa llosana de corrupcions y de malvestats? Reviurà del vell nou l'esperit progressiu, hermosament liberal y enamorat de lo bell y de lo hò que alienava en lo cor de Cataluya ó arrastreràm penosament per la terra amarada, ab la sanch, ab las llàgrimas y ab los suors de las generacions passadas, aquets grillons d'insubstancialitat, d'inconsciencia y de servilisme que als nostres peus ha reblonat l'actual imperi moresch en plena decadencia?

No serà aixó darrer; jo crech y espero; la Catalanisme ha dit una paraula santa y eixa paraula es vida, es forsa, es dignitat, es llibertat pera la nostra terra; un hermos sol tornarà a lluhir demunt lo front honrat d'un poble en la plena conciencia de sos destins.

La fe dels homes convensuts pot molt, fins regirar la terra y l'Catalanisme ne té per tot arreu d' homes aixís que ni viuen ni senten ab altra vida y ab altres sentiments que 'ls

que xardorosament los inspira noble y causa de las reivindicacions nacionalistas. Y a aquests homes jo 'ls he vist travallar en las comarcas tarragoninas ab dalit, sense decoratjarse, plens de la confiança en lo pervindre, sofrint las mofas dels curts de gambals, mentres se 'ls ha considerat mancats de forsa, reconciliant en las personas los odios y las persecucions, quan se 'ls ha arribat a temer, quan ab la severitat pels seus judicis han obert los ulls del poble, posant al descobert la podridura dels que 'ls fan servir d'instrument de las més baixas ambicions.

Durant las festas de N. S. de la Cinta han estat exposats al publich una colecció de dibuxos deguts als alumnos obrers que en las horas de descans se dedicen a intruhirse baix la direcció del Arquitecto D. Pau Monguió.

Nostra mes coral enhorabona a tots; aqueix es el camí de las revindicacions obreras, un cop siga instruït, coneixerà lo que pot demaná, y com hute de demaná, y no 's prestarà a servir d'escambell als que afalaganlo l'explotan tot aparentan ser sos redemptors.

Entre las obras novas que proposa la Direcció general de Obras publicas segons la gaceta del 11 del que som pera lo proxim any de 1904 hi figuran las rampas ó avingudas del pon del Estat aquí Tortosa que tenen de longitud de 0'542 kilometros y baix lo presupost de 77818'25 pts. Deufasi siga veritat tanta hermosura.

Tortosa, Imp. Foguet P. Hospital

CAPÍTULO VEYNTE Y TRES

De la restauración de Tortosa por el Conde don Ramón Berenguer.

En el año 1146, antes que fué tomada la Ciudad de Almería, el valeroso don Ramón Berenguer Conde de Barcelona, que se halló en aquella jornada, concertó con la armada Genovesa (que tambien abia de yr adaqueilla conquista) el cerco de Tortosa, conforme lo dice el Padre Diago en las Corónicas que escribe de los condes de Barcelona cap. 149. y a la buelta despues de tomada la ciudad de Almería, que fué el año 1147: con sus Galeras, y con la armada Genovesa, llegó á la Playa de Barcelona y por ser tiempo de Imbierno se detuvieron en aquella Ciudad, la mayor parte de los Genoveses, y la Armada passó á Génova á poner orden en lo necesario para la guerra que el Conde quería hacer el Verano siguiente teniendo intento de yr sobre la Ciudad de Tortosa, que era muy principal, fuerza y guarida de todos los cossarios de Poniente, por la comodidad del assiento, y vecindad de los Puertos del mar; desde los cuales se puede subir hasta ella con facilidad y presteza. En la cumbre de su monte abia un Castillo muy fuerte, llamado Zuda; y estaba toda ella cercada de

CAPÍTULO VEYNTE Y DOS

Prosige la Historia, y dá cuenta del estado de las miserias ciudades de España.

PARA saber en que tiempo fué ganada Tortosa de los Moros, es menester tomar el agua un poco de atrás, porque conviene para proseguir nuestra Historia. En el año que los moros ganaron Valencia, que fué en el de sietecientos y quinze, dice Beuter en el capítulo 28. de su Historia, que se perdió Valencia, Segorbe, Tortosa y Lérida hasta Barcelona y Zaragoza, y toda la España; y vengo a colegir, que siendo una Ciudad tan principal y fuerte, que cuando la tomaron, sería a partido porque dizen que nuestra Ciudad les dió harto en que entender, por ser ella tan fuerte: Y Beuter dice, que muchas otras se dieron a partido, de que les dejassen vivir como Christianos, y nombra a València, Toledo, Sevilla, y otras, estas son sus palabras. Los Christianos que quedaron, tuvieron sus Perlados, de quién eran gobernados, y no faltaron santos varones en estos tristes tiempos para su consuelo: De modo que estas Ciudades se dieron a partido, de que les dejassen vivir como Christianos, pagando sus tributos, y así lo hicieron los Moros como lo dice el dicho Autor, aunque es verdad, que

BASES DE MANRESA

Bases per la Constitució Regional Catalana acordades per la Asamblea de Delegats celebrada á Manresa durant los días 25, 26 y 27 de Mars de 1892.

PODER CENTRAL

BASE 1.ª.—*Sas atribucions.* Vindrán a càrrec del Poder central:

a) Las relacions internacionals

b) L'exèrcit de mar y terra, las obras de defensa y la ensenyansa militar.

c) Las relacions econòmicas d'Espanya ab los demés païssos, y en consecuencia, la fixació dels aranzels y l'ram d'Aduanas.

d) La construcció y conservació de carreteras, ferro-carrils, canals y ports que sian d'interés general. En las d'interés interregional podrán posar-se d'acord lliurement las regions interesadas, intervenint lo poder central sòls en cas de desavenïència. Las vias de comunicació d'interés regional serán d'exclusiva competència de las regions. Igual criteri se seguirá en los serveys de correus y telégrafos.

e) La resolució de todas las cuestions y conflictes inter-regionals.

f) La formació del pressupost anyal de gastos que, en lo que no arribin las rendas d'Aduanas, deurà distribuirse entre las regions á proporcio de sa riquesa.

Sa organisació.—Lo poder central s'organisará baix lo concepte de la separació de las funcions legislativa, executiva y judicial.

Lo poder llei-slatiu central radicarà en lo Rey ó Cap d'Estat y en una Assamblea composta de representants de las regions, elegits en la forma que cada una estími convenient; lo número de representants serà proporcional al d'habitants y á la tributació, tenintne tres la regió á la que n'hi corresponguin mènors.

Lo poder executiu central s'organisará per me-di de Secretarias ó Ministeris que podrán ser: de Relacions exteriors, de Guerra, de Marina, d'Hindenya y del Interior.

Constituirà l' poder suprèm judicial un Alt Tribunal format per magistrats de las regions, un per cada una d'elles, elegits per las mateixas; cu-ydarà de resoldre ls conflictes inter-regionals y de las regions ab lo poder central y de exigir la responsabilitat als funcionaris del poder executiu. Aquest tribunal no s' considerarà superior geràr-quich dels tribunals regionals que funcionarán ab entera independència.

Disposicions transitorias.—Atenent que las relacions que, segons los preceptes constitucionals vigents, uneixen l'Estat ab la Iglesia han sigut sancionadas per la Potestat d'aquesta, se mantindrán aquellas, mentres abduas potestats de comú acort no las modifiquin.

Lo Poder central procurarà concordar ab lo Sant Pare la manera de subvenir la dotació de Cult y Clero y de provehir las dignitats y prebendas eclesiàsticas en armonia a la organisiació regional; y tant si s'sosté l'Real Patronat, com si s'restableix la disciplina general de la Iglesia,

deura procurar-se que, respecte de Catalunya, s'prevengui en lo Concordat que hagin de ser catalans los que exerceixin jurisdicció eclesiàstica propia ó delegada, com també los obtentors de dignitats y prebendas.

Lo Deute públich avuy existent vindrà á càrrec del Poder central; mes aquest no podrà crear-ne de nou, quedant de compte de las diversas regions lo que en lo esdevenidor contreguin pera son sostentiment y de las cargas del Poder central.

PODER REGIONAL

BASE 2.ª.—En la part dogmàtica de la constitució regional catalana s'mantindrà l'temperament expansiu de nostra llei-slatió antiga, reformant, pera posarlas d'acord ab las novas necessitats, las sàbias disposició que conté respecte dels drets y llibertats dels catalans.

BASE 3.ª.—La llengua catalana serà la única que ab carácter oficial podrá usarse a Catalunya y en las relacions d'aquesta regió ab lo Poder central.

BASE 4.ª.—Sols los catalans, ja ho sian de nai-xensa ja per virtut de naturalisació, podrán de sempenyar á Catalunya càrrechs públics, fins tractantse dels gubernatius y administratius que depenguin del Poder central. També deurán esser desempenyats per catalans los càrrechs militars que importin jurisdicció.

BASE 5.ª.—La divisió territorial sobre la que s'desenrotlla la gradació geràrquica dels poders gubernatiu, administratiu y judicial, tindrà per fonament la comarca natural y el municipi.

BASE 6.ª.—Catalunya serà la única soberana de son govern interior, per lo tant, dictarà lliurement sas lleys orgàniques, cuidara de sa llei-slatió civil penal, mercantil, administrativa y processal; del establimient y percepció d'impostos; de la encunyació de la moneda, y tindrà totas las demés atribucions inherents á la soberanía que no corresponguin al Poder central segons la Base 1.ª.

BASE 7.ª.—Lo poder llei-slatiu regional radicarà en las Corts catalanas, que deurán reunir-se tots los anys en època determinada y en lloc diferent. Las Corts se formarán per sufragi de tots los caps de casa, agrupats en classes fundadas en lo travall manual, en la capacitat ó en las carreras professionals y en la propietat, industria y comers, mitjansant la corresponent organisiació gremial en lo que possible sia.

BASE 8.ª.—Lo poder judicial s'organisará restablint la antiga Audiencia de Catalunya, son president y vice-presidents, nombrats per las Corts, constituixirán la suprema autoritat judicial de la Regió, y s'establirán los tribunals inferiors que sian necessaris, devant ser fallats en un període de temps determinat y en última instància dintre de Catalunya tots los plets y causas.

S'organisaran jurisdicçions especials com la industrial y la de comers.

Los funcionaris del ordre judicial serán responsables.

BASE 9.ª.—Exercirán lo poder executiu cinch ó set als funcionaris nombrats per las Corts, los qui estarán al devant dels diversos rams de la administració regional.

BASE 10.ª.—Se regoneixerá á la comarca na-

tural la major latitud possible d'atribucions administratives pera l'govern de sos interessos y satisfacció de las necessitats. En cada comarca s'organisará un Consell, nombrat per los municipis de la mateixa, qu'exercirà las citadas atribucions.

BASE 11.ª.—Se concedirán al municipi totas las atribucions que necessita pera el cuidado de sos interessos propis y exclusius.

Pera la elecció dels càrrechs municipials se seguirà l'mateix sistema de representació per classes adoptat pera la formació de Corts.

BASE 12.ª.—Catalunya contribuirà á la formació del exèrcit permanent de mar y terra per medi de voluntaris ó be d'una compensació en diners previament convinguda com avans de 1845. Lo cos d'exèrcit que á Catalunya corresponga serà fixo y á ell deurán pertanyer los voluntaris ab qui hi contribueixi.

S'establirà ab organisiació regional la reserva, á la que quedarán subjectes tots los minyons d'una edat determinada.

BASE 13.ª.—La conservació del ordre públich y seguretat interiors de Catalunya, estarán confiadas al sometent, y pera l'servei actiu permanent se crearà un cos semblant al de Mossos de la Escuadra ó de la Guardia civil. Dependrà en absolut totas aquestas forces del Poder regional.

BASE 14.ª.—En la encunyació de la moneda, Catalunya deurà subjèctarse als tipos unitaris en que convingan las regions y ls tracts internacionals d'Unió monetaria, essent lo curs de la moneda catalana, com la de las demés regionals, obligatori en tota Espanya.

BASE 15.ª.—La ensenyansa pública, en los diversos rams y graus, deurá organisarse d'una manera adequada á las necessitats y carácter de la civilisació de Catalunya.

La ensenyansa primària la sostindrà l'municipi y en son defecte la comarca; en cada comarca, segons sia son carácter agrícola, industrial, comercial, etc., s'establirán escoles pràcticas d'agricultura, d'arts y oficis, de comers, etc. Deurà informar los plans d'ensenyansa, l'principi de dividir y especializar las carreras, evitant las enseñanzas encyclopédicas.

BASE 16.ª.—La Constitució catalana y ls drets dels catalans estarán baix la salvaguardia del poder executiu català, y qualsevol ciutadà podrá deduir demanda davant dels tribunals contra ls funcionaris que la infringeixin.

BASE 17.ª.—*Disposicions transitorias.*—Continuarán aplicar-se l'Còdific penal y l'Còdific de comers, pero en l'esdevenidor serà de competència exclussiva de Catalunya l'reformarlos.

Se reformarà la llei-slatió civil de Catalunya prenent per base son estat anterior al Decret de Nova Planta y las novas necessitats de la civilisació catalana.

Se procurarà immediatament acomodar las lleys processals á la nova organisiació judicial establecida, y mentrestant s'aplicarán las lleys d'Enjuiciament civil y criminal.

Manresa 27 de Mars de 1892.

no les guardaron la palbra, conforme lo dice el Abad de Montearagon en sus Anales: empero dice el Moro Abulcàsim, Tarif, Historiador desta perdida Espanya. Quedaron (dice) los Godos en su profesión Christiana, adorando el bendito IESVS, hijo de la bendita Virgen Maria, por su Dios, y Criador, adorando su figura vivo, y muerto en una Cruz, teniendo Iglesias, fiestas, ayunos, observaciones de muchos ceremonias, sus Clérigos, Capellanes, y otros Religiosos, y que yban vestidos de ropa de fina lana bien largas, y no podian ser casados, aunque el Rey Rodrigo les dió licencia de tener dos, y tres mujeres, y cuantas concubinas quisiesen contra su propia ley, concediendo lo mismo á los Populares y nunca quisieron usar de la facultad Real, estimando, y preciando mas la observación de la ley de sus passados, y la honestidad, que no la libertad del deshonesto edicto del Rey: Y estos usaban la lengua Romana, y Goda, que es la natural del Reyno de Schitya, de donde ellos abian salido. La nación Grieja perdida, y sujetas, usaba su lengua bravamente: Los della no tenian ley, que ni eran Moros, Iudios, ni Christianos, sino gente perdida, pereciendo mas Idòlatras que otra cosa. Los Israelitas, ó Iudios, que eran muchissimos, y vivian derramados por Espanya entre los Moros, y Christianos usaban la lengua Hebreia, tenian Sinagogas, Sacerdotes, y Rabinos, observando la antigua ley de Moysés, aunque depravada por ellos mismos. Tambien dice que abia otra Nación de Romanos, que usaban la lengua Latina, y eran Idòlatras de los cuales los Godos se servian, y los tenian sujetos, como á gente que se haze poco caudal, y menos confiança para cosas de la guerra, y todas estas Naciones tenian sus estudios, y academias, en las cuales enseñaban á sus hijos las artes liberales, y buenas costumbres. Todo esto es del dicho Abulcàsim, de donde parece ser verdad, lo que con menos brevedad, signiendo el Arcobispo don Rodrigo, dizen muchos: señaladamente Ambrosio de Morales, Antonio Viladomar, Esteban Garibay, y Juan Mariana. Que los Moros dejaron vivir á los Christianos sus subditos, en la ley y Religión Católica, permitiéndo-les yr á la Iglesia, usar Sacra-

mentos de aquella, celebrar los Divinos Oficios, hacer sacrificios, tener Obispos, y Prelados, Sacerdotes, Monjes, Mojas, y vivir en Religión Católica, que siempre quedó en las Iglesias de Espanya desta manera. Sacamos de aquí qué Tortosa, pues la tomaron á partido, se quedaria con la ley que professaban de Christo: empero sugetos y tributarios a los Moros, como las demás Ciudades de Espanya. Lassimismo tiempo, ver sujetos los Cristianos á la Morisma, como es possible vivir juntas dos leyes; y mas viendose los unos sugetos á los otros, cierto es, que los que gobernaban, y mandaban prevalecerian en la suya. Los nuestros no osarian hablar de su ley, y si acaso hablaban de lla, es cierto, que los Moros los escupirian en el rostro. O lástima grande, ver la verdad sujeta á la mentira, ensalzada ésta, y abatida aquella. Voy abreviando por salir deste calamitoso tiempo, que verdaderamente me dá pena ver mi amada patria tributaria de Mahoma, la Ciudad que antes tanto floreia en ella la verdadera ley, de la qual otras Ciudades tomaban luz y doctrina, como Valencia, y otras, verla adultera, y con Mezquitas de Moros. Aquí puede hacer una lamentación el hijo desta Ciudad, como Ieremias sobre Hierusalem. Quien duda las penas, los trabajos, las afrentas, y aficciones que estos miserios Christianos passarian en estos tiempos, ninguno por cierto. Estuvo nuestra Ciudad desta manera 431. años, sirviendo Dios nuestro Señor dello, hasta tanto que por su infinita misericordia, la libró deste cautiverio como se verá en el capitulo siguiente.

